

**MJESTO I ULOGA DIREKCIJE ZA KOORIDNACIJU POLICIJSKIH
TIJELA BIH U SISTEMU MEĐUNARODNE OPERATIVNE
POLICIJSKE SARADNJE**

**THE POSITION AND ROLE OF THE DIRECTORATE FOR
COORDINATION OF POLICE BODIES OF BOSNIA AND
HERZEGOVINA IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL
OPERATIONAL POLICE COOPERATION**

Pregledni naučni rad

*dr. sc. Zoran Kovačević**

*doc. dr. Zoran Lakić**

*Ljubomir Kuravica**

Sažetak

U Bosni i Hercegovini u kontinuitetu djeluju organizovane kriminalne grupe koje u izvršenju krivičnih djela ispoljavaju visok stepen organizovanosti i zajedničkog djelovanja, koristeći tom prilikom najsavremenija sredstva komunikacije i informatičko-tehnološka dostignuća. Pojedina izdiferencirana lica održavaju veze sa visokopozicioniranim pripadnicima organizovanih i regionalno uvezanih grupacija, a koji se nalaze u pritvoru ili na izdržavanju kazne zatvora u zemljama regiona. Teritorija naše zemlje, prema operativno obavještajnim podacima i dalje se koristi od strane kriminalnih lica iz regiona za skrivanje od raspisanih potjernica ili u cilju izbjegavanja likvidacija od strane suparničkih kriminalnih grupa. Pojedini planiraju i duži boravak u BiH kojom prilikom bi nastavili vršiti nezakonite aktivnosti u koje su bili uključeni i ranije. Na području BiH u više navrata je registrovan boravak kriminalnih lica iz Crne Gore koja su se krila od moguće likvidacije ili onih koja su u BiH doputovala s namjerom organizovanja likvidacija, kao i angažovanje bh. državljana za izvršenje različitih kriminalnih radnji na području zemalja regije, uključujući i likvidacije. Transnacionalno odvijanje kriminalnih

* Visoka poslovno tehnička škola Doboj, e-mail: zoran.kovacevic@dkpt.gov.ba

* Viktorija Internacionalni Univerzitet Mostar, e-mail: zoran.lakic77@gmail.com

* Ministarstvo sigurnosti BiH, glavni inspektor Inspektorata MS BiH, e-mail: ljubomir.kuravica@msb.gov.ba

aktivnosti sa sobom nosi sve veće učešće različite tehnološke podrške, bilo u vidu finansijskih transakcija u tzv. kriptovalutama čije je praćenje veoma ograničeno ili korištenja kriptovanih programa za komuniciranje poput What's Up-a, Telegrama, Vibera.

Ključne riječi: potražna djelatnost, kriminalitet, krivičnopravna regulativa, potjernice.

Abstract

In Bosnia and Herzegovina, organized criminal groups are continuously operating, which in the execution of criminal acts demonstrate a high degree of organization and joint action, using the most modern means of communication and information technology achievements. Individual differentiated persons maintain ties with high-ranking members of organized and regionally connected groups, who are in custody or serving prison sentences in the countries of the region. According to operational intelligence data, the territory of our country is still used by criminals from the region to hide from warrants issued or to avoid liquidations by rival criminal groups. Some are also planning a longer stay in BiH, in which case they would continue to carry out illegal activities in which they were involved before. On the territory of Bosnia and Herzegovina, the presence of criminal persons from Montenegro who hid from possible liquidation or those who arrived in Bosnia and Herzegovina with the intention of organizing liquidations, as well as the engagement of citizens of Bosnia and Herzegovina to commit various criminal acts in the territory of the countries of the region, including and liquidation. The transnational development of criminal activities brings with it an increasing participation of various technological support, either in the form of financial transactions in the so-called cryptocurrencies whose tracking is very limited or using encrypted communication programs such as What's Up, Telegram, Viber.

Keywords: investigative activity, criminality, criminal law regulation, warrants.

1. ZAKONOM DEFINISANE NADLEŽNOSTI, OVLAŠĆENJA I DUŽNOSTI DIREKCIJE ZA KOORDINACIJU POLICIJSKIH TIJELA BIH I NJIHOVO SPROVOĐENJE U PRAKSI

Bosna i Hercegovina ima složenu organizaciju policijskog sistema sa mješavinom različitih organizacionih rješenja što je čini unikatnim primjerom. Entitet Federacije Bosne i Hercegovine ima decentralizovani sistem policijske organizacije koji karakterišu posebna ministarstva unutrašnjih poslova za svaki kanton. Pored toga postoji Federalno Ministarstvo unutrašnjih poslova koje ima propisane nadležnosti u okviru Federacije i u okviru kantona. Drugi entitet je Republika Srpska koja ima Ministarstvo unutrašnjih poslova koje ustrojeno na centralizovanom sistemu organizacije. Iz navedenog se može zaključiti da je u Federaciji policija organizovana na decentralizovanim osnovama sa blagim elementima koordinacije, dok se u Republici Srpskoj radi o jedinstvenoj centralizovanoj policijskoj organizaciji. (Masleša, 2001). Pored toga, u okviru teritorijalne organizacije policijskih tijela postoji Distrikt Brčko, kao zasebna administrativno-upravna jedinica, sa sopstvenom policijom.

Na državnom nivou BiH nalazi se Ministarstvo bezbjednosti u okviru koga funkcioniše nekoliko policijskih upravnih organizacija s operativnom samostalnošću. Najpre su formirane Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) i Granična policija Bosne i Hercegovine (GPBiH). Zakonom o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine uspostavljeno je još nekoliko upravnih organizacija s operativnom samostalnošću. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH je osnovana je 2008. godine kao pokušaj odgovora na složenu organizaciju policijskih tijela u BiH. Komplikovana organizacija policijskih tijela u BiH postavlja mnoge izazove, otvara niz pitanja vezanih za policijsku funkcionalnost, efikasnost i efektivnost, uspješnu kontrolu kriminaliteta, policijsku koordinaciju, komunikaciju i saradnju u ostvarenju javne sigurnosti, zaštite ljudskih prava, sigurnosti ljudi i imovine na teritoriji čitave BiH. Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH je osnovana Zakonom o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine*. U članu 6. stavu 1. Zakon

* Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine, "Službeni glasnik BiH" broj: 36/08.

propisuje sljedeće poslove koji ulaze u nadležnost Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH.

- a) komunikacija, saradnja i koordinacija između policijskih tijela BiH;
- b) komunikacija, saradnja i koordinacija između policijskih tijela BiH s odgovarajućim organima u Bosni i Hercegovini u vezi s pitanjima policijskih poslova međunarodnog karaktera ili od međunarodnog značaja, ili u vezi s pitanjima koja su u nadležnosti Suda BiH;
- c) komunikacija i saradnja s odgovarajućim stranim i međunarodnim organima u vezi s pitanjima policijskih poslova od međunarodnog značaja ili zajedničkog interesa;
- d) komunikacija, saradnja i koordinacija između policijskih tijela BiH te odgovarajućih organa u Bosni i Hercegovini s odgovarajućim stranim i međunarodnim organima;
- e) primena najboljih evropskih i drugih međunarodnih praksi koje se odnose na policijska pitanja u Bosni i Hercegovini;
- f) standardizacija rada u vezi s policijskim pitanjima u Bosni i Hercegovini;
- g) dnevno objedinjavanje bezbjednosnih informacija od značaja za Bosnu i Hercegovinu, kao i od značaja za obavljanje poslova iz nadležnosti policijskih tijela BiH, stalna saradnja s relevantnim policijskim i drugim tijelima i preduzimanje potrebnih mjera s ciljem koordinacije operativnih poslova policijskih tijela BiH, te dnevno praćenje stanja sigurnosti i obavještanje nadležnih policijskih i drugih tijela BiH;
- h) organizovanje i provođenje fizičke i tehničke zaštite lica i objekata organa BiH i diplomatsko-konzularnih organa koji se posebno štite u skladu s odgovarajućim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje donosi Savjet ministara BiH;
- i) prikupljanje, praćenje, analiziranje i korištenje podataka od značaja za sigurnost Bosne i Hercegovine;
- j) provođenje međunarodnih ugovora o policijskoj saradnji iz nadležnosti Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH;
- k) ostali poslovi propisani zakonima i drugim propisima.

1.1. Sektor za međunarodnu operativnu policijsku saradnju

Poslovi i zadaci sektora propisani su Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH*. Sektor ostvaruje međunarodnu policijsku saradnju, osigurava, sprovodi i unapređuje saradnju domaćih policijskih, sudskih i drugih tijela u sklopu međunarodne saradnje sa drugim zemljama u svijetu, kao i tijelima drugih država sa domaćim policijskim, sudskim i drugim tijelima. Sektor obavlja poslove koji proizilaze iz članstva u Međunarodnoj organizaciji kriminalističke policije – Interpolu. U skladu sa obavezama preuzetih Ugovorom saraduje sa Uredom Evropske policije – Europolom. Saraduje sa SECI Centrom (projekat policijske saradnje u jugoistočnoj Europi). Sektor predstavlja jedinstvenu tačku za razmjenu informacija na strateškom i operativnom nivou u sklopu sprovođenja međunarodnih istraga. Predlaže sklapanje ugovora, daje mišljenja na ugovore koji se tiču međunarodne policijske saradnje. Sektor za međunarodnu operativnu policijsku saradnju ima tri odsjeka:

Odsjek – NCB Interpol Sarajevo. Odsjek obavlja sljedeće poslove i zadatke: kao Nacionalni centralni ured Interpol Sarajevo – NCB (National Central Bureau) predstavlja jedinstvenu tačku za saradnju u sklopu članstva u Međunarodnoj organizaciji kriminalističke policije - ICPO (International Criminal Police Organization) – Interpola. Osigurava, sprovodi i unapređuje saradnju (preko sigurne zaštićene elektronske mreže I-24/7) sa Generalnim tajništvom Interpola - IPST (Interpol General Secretariat) i drugim NCB biroima u svijetu, te se preko NCB-a vrši razmjena podataka i komunikacija u saradnji nadležnih domaćih tijela sa ICPO i ICPO sa nadležnim domaćim tijelima. Kao Nacionalni centralni ured predstavlja Bosnu i Hercegovinu u članstvu ICPO, te kao takav sudjeluje u projektima i radnim grupama u sklopu Interpola.

* Član 9. Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH, broj: 21-1-04-176/10 od 19.8.2010. godine.

Odsjek za saradnju sa Europolom. Predstavlja jedinstvenu tačku za saradnju u sklopu saradnje sa Europolom. Posreduje između Europolu i nadležnih tijela u Bosni i Hercegovini, kao i između zemalja članica Europolu. Sprovodi obostranu razmjenu informacija (putem sigurnosne komunikacijske linije) između nadležnih tijela u Bosni i Hercegovini i Europolu u skladu sa domaćim zakonodavstvom i odredbama Sporazuma o strateškoj saradnji sa Europolom, posebno uvažavajući zakone koji se odnose na zaštitu ličnih i tajnih podataka. Odsjek je odgovoran za razvoj i implementaciju aktivnosti Europolu u Bosni i Hercegovini.

Odsjek za multilateralnu i bilateralnu saradnju i implementaciju međunarodnih ugovora. Obavlja poslove iz oblasti multilateralnih i bilateralnih ugovora u vezi međunarodne policijske saradnje. Daje predloge i mišljenja za zaključivanje multilateralnih i bilateralnih ugovora iz oblasti međunarodne policijske saradnje. Predstavlja tačku za saradnju nadležnih tijela u Bosni i Hercegovini preko Nacionalne tačke i kontakta – NFP (National Focal Point) sa SECI Centrom. Ispunjava obaveze preuzete članstvom u SECI Centru i osigurava, provodi i unaprijeđuje saradnju sa SECI Centrom. Predstavlja tačku kontakta za strane i domaće policijske oficire za vezu, te obezbjeđuje, provodi i unapređuje saradnju sa oficirima za vezu. Vodi odgovarajuće evidencije o akreditovanim stranim predstavnicima u Bosni i Hercegovini i predstavnicima Bosne i Hercegovine u inostranstvu. Obavlja poslove u vezi implementacije međunarodnih ugovora iz oblasti međunarodne policijske saradnje.

2. ISTORIJAT RAZVOJA MEĐUNARODNE OPERATIVNO POLICIJSKE SARADNJE

Tokom 19. vijeka policijske institucije Sjedinjenih Američkih Država nisu imale značajniju ulogu u međunarodnoj policijskoj praksi. U to vrijeme policijske dužnosti internacionalnih dimenzija u Sjedinjenim Državama odnosile su se posebno na američke okolnosti, kao što je izvršenje zadataka u vezi sa ropstvom, imigracijama, i osnivanje nacionalnih granica na sjevernoameričkom kontinentu. Međutim, međunarodna policijska saradnja u Evropi od sredine 19. vijeka pa na ovamo relativno se uspješno razvila. Mnoge tadašnje evropske policijske djelatnosti bile su skoncentrisane na zaštitu utvrđene konzervativne vladavine od sumnjivih subverzivnih aktivnosti.

Takav slučaj je bio s policijskim sindikatom njemačkih država, (Deflem, Mathieu, 1996), međunarodnom policijskom organizacijom koja je bila aktivna od 1851. do 1866. godine, koja je bila usmjerena na suzbijanje političke opozicije koju čine demokrate, anarhisti, socijalisti i drugi. Unija je posebno orijentisana na pokretanje sistema razmjene informacija između policija koje učestvuju u vidu protoka informacija putem štampanog materijala i na policijskim sastancima. Policijski sindikat je, međutim, bio u stanju da privuče saradnju policije samo sedam naroda sa njemačkog govornog područja koji su bili ideološki blisko srodni i politički ujedinjeni u državnu zajednicu. S obzirom na to da je organizacija bila i dalje tijesno povezana sa političkim uslovima, nije bilo iznenađujuće da policijske aktivnosti Unije postepeno opadaju s neprijateljskim stavovima između vlasti zemalja čije su policijske institucije bile njene članice. Unija je 1866. godine konačno raspuštena kada je izbio rat između njenih dviju glavnih članica, Pruske i Austrije (Wright, Miller, 1993). Prva inicijativa 20. vijeka da se formalno uspostavi međunarodna policijska organizacija koja bi se bavila pitanjima ne-političke prirode preduzeta je na Prvom kongresu Međunarodne kriminalističke policije u Monaku 1914. godine. Kao što je naznačeno u imenu Kongresa, sastanak je fokusiran isključivo na obaveze za sprovođenje krivičnog zakona, razvoj koji je bio predviđen još krajem 19. Vijeka (Korajlić, Selimić, 2015). Međutim, Kongres ipak nije uspio da pokrene međunarodnu policijsku organizaciju, uglavnom zato što sastanak nisu organizovali policijski službenici, već političari i državni zvaničnici. Diskusije koje su održane na kongresu bile su isključivo u domenu zakonskog okvira, uključujući i rasprave oko sporazuma međunarodnog prava, kao što su procedure izručenja. Prijedlozi koji su se ticali policijskih mjera razmatrali su se samo u funkciji pravnih principa koje su policijske institucije do tada već napustile (Liang, Heuy, 1992).

2.1. Međunarodna organizacija kriminalističke policije – INTERPOL

Međunarodna organizacija kriminalističke policije – Interpol je organizacija čija je osnovna namjena borba protiv međunarodnog kriminaliteta, u okviru koje policija svake države uživa svoj puni suverenitet. Do početka prošlog vijeka nije se osjećala posebna potreba za stvaranjem međunarodne policijske organizacije. U 1914. godine u Monaku na Prvoj međunarodnoj sudskoj, policijskoj i krivičnopravnoj konferenciji jača ideja o potrebi međunarodne policijske saradnje, gdje su tom prilikom prisustvovali

delegati iz 24 države. Međutim, Prvi svjetski rat prekinuo je realizaciju ove ideje, pa je stvaranje Interpola moralo da sačeka sve do 1923. kada je u Beču održan drugi ovakav međunarodni skup, kome je prisustvovalo 135 delegata iz 19 država, među njima i predstavnici policije iz Jugoslavije. Tada je osnovano Međunarodno policijsko udruženje čije je sjedište bilo u Beču.

Ova organizacija postojala je do 1938. i brojala je 34 države članice. Okupacija Austrije ponovo je ugasila rad Interpola čiju su kompletnu dokumentaciju zaplijenili Njemci. (Aleksić, 2004). Po završetku Drugog svjetskog rata, 1946. godine, generalni inspektor belgijske policije organizovao je ponovo međunarodnu konferenciju u Briselu na kojoj je ustanovljena Međunarodna komisija kriminalističke policije (CIPC). Tom prilikom osnovan je Generalni sekretarijat Interpola sa sjedištem u Parizu.

Ova organizacija dobila je današnji naziv Međunarodna organizacija kriminalističke policije – Interpol na 25. generalnom zasjedanju održanom 1956. godine u Beču kada je usvojen Statut organizacije (Korajlić, Selimić, 2015). U svim zemljama članicama postoje nacionalni centralni biroi koji su u stalnoj vezi sa sjedištem Interpola u Francuskoj (Aleksić, 2004). Interpol nije nadnacionalna policija sa jedinicama koje rade u različitim zemljama, već organizacija koja se bavi saradnjom, a policijske akcije izvode u svakoj zemlji nacionalne policijske snage u okviru vlastitog zakonodavstva. On je funkcionalno uređen bez suvišnog formalizma, što je i uslov za uspješnu saradnju. Dinamika policijske saradnje preko Interpola zavisi, prvenstveno, od kretanja delinkvenata i međunarodnog kriminaliteta, s tim što je ona dozvoljena samo u oblasti opšteg, odnosno klasičnog kriminaliteta, a svaka djelatnost ili intervencija u pitanjima ili slučajevima koji imaju politički, vojni, vjerski ili rasni karakter najstrože je zabranjena u Organizaciji (član 3. Statuta). Da li je neko krivično djelo obuhvaćeno članom 3. Statuta Interpola, o tome suvereno odlučuje svaka zemlja, pa na bazi sopstvene odluke prihvata, odnosno odbija saradnju. Najširi okvir djelovanja i ciljeva Organizacije dati su u članu 2. Statuta, koji glasi:

- a) osigurati i razvijati najšire uzajamno pomaganje svih organa kriminalističke policije, u okviru postojećih zakona u raznim zemljama, a u duhu Opšte deklaracije o pravima čovjeka;
- b) ustanoviti i razviti sve ustanove sposobne da uspješno doprinesu sprečavanju i kažnjavanju krivičnih djela opšteg prava (Krivokapić, 1987).

Rukovodeća i radna tijela organizacije Interpola su: Generalna skupština, Izvršni komitet, Generalni sekretar i Generalni sekretarijat kao stručni i administrativno tehnički organ koji omogućava stalno funkcionisanje organizacije, nacionalni centralni biro, savjetnici kao kolegijum sastavljen od stručnih saradnika – naučnih radnika koje predlaže Generalni sekretarijat, a prihvata Generalna skupština sa mandatom od tri godine. Generalni sekretarijat prikuplja podatke od pojedinih nacionalnih policija članica Interpola, dok nacionalni centri imaju zadatak da ustupe sve one podatke i dokumentaciju od interesa za međunarodno suzbijanje kriminaliteta. Tako se u Generalnom sekretarijatu stalno dopunjava i obogaćuje statističko-analička služba kao i kriminalističke evidencije (Korajlić, Selimić, 2015). Pri tome, saradnja između pojedinih policija raznih zemalja odvija se po unutrašnjim propisima svake države, kako u pogledu forme, tako i sadržine, naravno, uz poštovanje Statuta koji ovakvu saradnju, po načelu nacionalnog suvereniteta, i predviđa (Krivokapić, 1987). Kao jedan od značajnijih oblika saradnje putem Interpola jeste i razmjena operativnih podataka i iskustava. Ova saradnja je posebno dinamična kada je u pitanju krivično djelo neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, za koje je predviđena centralizacija podataka, odnosno u evidencijama Interpola se vodi detaljna evidencija podataka o ovom krivičnom djelu i učiniocima. Interpolovi oficiri za vezu, zaduženi su za bolju saradnju u suzbijanju zloupotreba opojnih droga, imaju zadatak da ubrzaju komunikaciju između nacionalnih centralnih biroa na određenom području, odnosno da stupe u kontakt sa policijskim agencijama u regionu radi efikasnijeg suzbijanja ovih krivičnih djela (Selimić, 2014), kao i da otkriju eventualne praznine u oblasti saradnje i da na njih ukažu dotičnim zemljama i Generalnom sekretarijatu. Oficiri za vezu igraju važnu ulogu u suzbijanju krijumčarenja opojnih droga jer značajno doprinose da u toj oblasti ostvare saradnju čak i one države koje između sebe ne bi saradivale iz političkih razloga.

2.2. Pregled baza podataka INTERPOL-a

Generalni sekretarijat će svaki prijedlog za kreiranje policijske baze podataka dostaviti Izvršnom komitetu na odobrenje. Da bi opravdao svoj zahtjev, Generalni sekretarijat će dostaviti sljedeće:

- (a) razloge koji su doveli do razvoja tog projekta, kao i finansijske implikacije takvog projekta;

- (b) spisak opštih karakteristika te baze podataka, sastavljen u konsultaciji sa Nacionalnim centralnim biroima ili njihovim predstavnicima u savjetodavnim tijelima osnovanim u tu svrhu;
- (c) rezultate svih testova koji je sproveo Generalni sekretarijat;
- (d) mišljenje Komisije za kontrolu INTERPOL-ovih fajlova, ukoliko ta baza podataka sadrži lične podatke ili ima veze s takvim podacima. Nacionalni centralni biro i će odmah biti obavješteni o kreiranju svih policijskih baza podataka. Takođe će biti obaviješteni i međunarodni entiteti u skladu sa dodjeljenim pravima pristupa INTERPOL-ovom Informacionom sistemu.*

2.2.1. ICIS - INTERPOL Central Information System

Osnovu predstavlja baza podataka, odnosno ICIS, od 1998. godine, koja je najobimnija i najsloženija svjetska baza podataka koja se redovno ažurira podacima iz nacionalnih centralnih biroa (NCB). Kvalitet rada i organizacije pojedinih NCB direktno uslovljava kvalitetu ICIS-a, kao i ukupnu razmjenu policijskih podataka. Nedostaci ICIS-a (ogromna količina podataka koja pristiže selektivno od strane NCB-a, koji odlučuju o tome koje će informacije proslijediti GS-u. Primjetna je nemogućnost standardizacije u ovoj oblasti, budući da su zapravo isključivi vlasnici podataka zemlje članice, koje opet imaju različite ustaljene procedure dostave podataka (Korajlić, 2012).

2.2.2. ASF - Automated Search Facility

ASF predstavlja glavno oružje za rad NCB. ASF je zapravo dio ICIS sistema koji omogućava zemljama članicama da direktno vrše određene provjere. Rezultat je znatna ušteda vremena i realizacija brzih provjera. ASF podrazumijeva provjeru i unos nominalnih podataka, podataka o ukradenim vozilima, te umjetninama i dokumentima. Sigurnost - pristup pojedinim dijelovima ASF-a odobrava NSO (National security officer), koji od GS traži

*.Na 80. zasjedanju Generalne skupštine INTERPOL-a u Hanoju, Vijetnam, u period od 31. oktobra do 3. Novembra 2011.godine, jednoglasno je usvojen INTERPOL-ov pravilnik o obradi podataka (Rezolucija AG-2011-RES-07). Novim pravilima, koja su stupila na snagu 1. jula 2012.godine, obuhvaćeni su svi mehanizmi koje Organizacija trenutno koristi u oblasti obrade podataka koja čini INTERPOL-ov informacioni sistem.

odobrenje za pristup određenoj bazi podataka. Sve se provjere evidentiraju, npr. alarm za vozilo.*

2.2.3. Komunikacijski resursi INTERPOL-a

I/24-7 je novi komunikacijski sistem koji je zamijenio raniji X-400. Postignuta je optimizacija komunikacijskog sistema INTERPOL-a: brža i pouzdanija veza, veći kapacitet slanja poruka, te povećana sigurnost konekcije. Rezultat posljednjeg je ukupno povećanje elektronske razmjene podataka i manje papirologije. Jedna od najvažnijih INTERPOL-ovih funkcija je da omogući policiji zemalja članica razmjenu informacija o krivičnim djelima i kriminalnim aktivnostima koristeći sistem međunarodnih potjernica. Informacije koje se razmjenjuju odnose se na lica zbog počinjenih teških krivičnih djela, nestalih lica, neidentifikovanih leševa, mogućih prijetnji i modus operandi krivičnih djela (Korajlić, Selimić, 2015). Dostavljene informacije se provjeravaju kako bi se utvrdilo da iste ne narušavaju član 3. Statuta INTERPOL-a, čime se onemogućava poduzimanje bilo kakvih aktivnosti sa aspekta političkog, vojnog, vjerskog ili rasnog pitanja. Ovaj član direktno se primjenjuje i jedan je od najvažnijih u sistemu potjernica.

3. KRIVIČNOPRAVNE PROCEDURE U POTRAŽNOJ DJELATNOSTI

Uslovi i postupci za izdavanje potjernice i objave precizno su regulisani Zakonom o krivičnom postupku Republike Srpske*, koji ukazuje i na potrebu traganja za licima i predmetima, ne određujući pri tome naziv potražnog akta. To je učinjeno podzakonskim aktima u kojima je, pored potjernice i objave, kao oblik potrage predviđen i raspis o traganju. Ako se ne zna prebivalište ili

** Od strane službenika Direkcije za koordinaciju policijskih tijela BiH u vremenskom periodu od 05.02. do 27.02.2018. godine, izvršen je nadzor/evaluacija, provjera primjene Procedure i pravila korištenja, sigurnosti i zaštite podataka IT sistema I-24/7 zaštićene mreže, pravila povezivanja na Interpol I-24/7 mrežu korisnika Interpolovih informacionih sistema, i to: SUD-a BiH, Tužilaštva BiH, GP BiH,SPS, MUP-a BPK-a, MUP-a ZDK, MUP-a SBK, MUP-a TK, MUP-a PK, Policije Brčko distrikta, FUP-a, MUP-a KS, SIPA-e, MUP-a USK, MUP-a RS, UINO, MUP-a K10, MUP-a ZZH i MUP-a HNK. Nadzor je izvršen u kontekstu provjera na licu mjesta i incidenata u okviru obrade, s ciljem korekcije eventualnih grešaka pri obradi podataka u Interpolovom informacionom sistemu.*

** Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske, "Službeni glasnik Republike Srpske", br.53/12.*

boravište osumnjičenog, odnosno optuženog, kada je to prema odredbama ovog zakona neophodno, tužilac ili sud će zatražiti od policijskog organa da potraži osumnjičenog, odnosno optuženog i da tužioca odnosno sud obavijesti o njegovoj adresi*. Obaveza je osumnjičenog, odnosno optuženog da o svakoj promjeni prebivališta ili boravišta obavijesti sud. Međutim, pošto to on ponekad ne čini, sud može tražiti od policijskog organa da potraži osumnjičenog, odnosno optuženog i da obavijesti sud o njegovoj adresi, jer nisu ispunjeni uslovi za izdavanje potjernice ili nema potrebe za njom. Uslovi za izdavanje potjernice su:

- potjernica se može izdati kad se osumnjičeni, odnosno optuženi protiv kojeg je pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna nalazi u bjekstvu, a postoji naredba za njegovo dovođenje ili rješenje o određivanju pritvora;
- izdavanje potjernice naređuje sud;
- potjernica se može izdati i u slučaju bjekstva osuđenog iz ustanove u kojoj izdržava kaznu, bez obzira na visinu kazne, ili bjekstva iz ustanove u kojoj izdržava zatvorsku mjeru vezanu za lišenje slobode. Naredbu u tom slučaju izdaje rukovodilac ustanove;
- naredba suda ili rukovodioca ustanove za izdavanje potjernice dostavlja se policijskim organima radi izvršenja.

Potjernica je akt suda ili rukovodioca ustanove kojim se pokreće potražna djelatnost za određenim licem. Potjernica može biti raspisana za osumnjičenim, odnosno optuženim protiv kojeg je pokrenut krivični postupak zbog krivičnog djela za koje se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna a on je u bjekstvu, ili postoji naredba za njegovo dovođenje ili rješenje o određivanju pritvora. Izdavanjem naredbe o dovođenju ili donošenjem rješenja o pritvoru, policijski organ ne može preduzeti potražne mjere, jer je potrebno da sud naredi potjernicu. Izdavanje potjernice naređuje sud, odnosno upravnik kazneno-popravne ustanove, ako se osumnjičeni, odnosno optuženi nalazi na izdržavanju kazne, a potjernicu raspisuje policijski organ. Bez

** Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske prečišćen je, a novo, izmijenjeno izdanje ovog zakona stupilo je na snagu 11.06.2012. godine. Dio koji se odnosi na potražnu djelatnost nije pretrpio znatnije promjene; izmjena je prisutna samo u pogledu rednih brojeva članova. Članovi koji su za nas bitni u ovom zakonu označeni su rednim brojevima 417, 418, 4419, 4420. i 421.*

naredbe suda ne može se raspisati potjernica. Sudsko vijeće će izdati naredbu za izdavanje potjernice protiv optuženog nakon što na nesumnjiv način, izvještajem organa unutrašnjih poslova, utvrdi da je optuženi u bjekstvu, a uz prethodno postojanje naredbe za prinudno dovođenje optuženog ili rješenja o određivanju pritvora. Izdavanje objave je predviđeno u slijedećim slučajevima:

1. ako su potrebni podaci o pojedinim predmetima koji su u vezi sa krivičnim djelom, ili ove predmete treba pronaći, a nartočito ukoliko je to potrebno radi ustanovljenja istovjetnosti pronađenog nepoznatog leša, narediće se izdavanje objave kojom će se zatražiti da se podaci ili obavještenja dostave organu koji vodi postupak;
2. policijski organi mogu objaviti i fotografiju leša ili nestalog lica ukoliko postoje osnovi sumnje da je do smrti, odnosno nestanka tog lica došlo usljed krivičnog djela.

Odredba stava 1. ovog člana odnosi se na objavu o stvarima, a donosi se radi pronalazjenja predmeta, odnosno potrebnih podataka o pojedinim predmetima koji su u vezi sa krivičnim djelom. Objava se u razmatranom smislu raspisuje i radi utvrđivanja istovjetnosti nepoznatog leša. U tu svrhu policijski organi mogu objaviti fotografiju leša ili nestalog lica ako postoje osnovi sumnje da je do nestanka ili do smrti lica došlo zbog krivičnog djela. Odluku o objavljivanju fotografije ne donosi sud, već policijski organ. Premda nije, kao u prethodnom članu, izričito rečeno ko naređuje izdavanje objave, nesporno je da to čini organ pred kojim se vodi krivični postupak, koji je može i sam raspisati, a češće je raspisuje policijski organ. Objava za predmetima, kao potražni akt kojim se traga za predmetima koji su nestali zajedno s nekom osobom (Korajlić, Šuperina, Selimić, 2020), trebala bi sadržati: detaljan opis predmeta i podatke o vrsti, podvrsti, marki i tvorničkom broju, ako se njima raspolaze, i drugim ličnim, individualnim obilježjima i karakteristikama koje mogu poslužiti u traganju i identifikaciji. Ukoliko se raspolaze fotografijom nestalog predmeta, treba je priložiti uz objavu. Objava treba sadržati i upute kako postupti u slučaju pronalaska predmeta i kome organu treba dojaviti pronalazak i dostaviti predmet. Predmeti o kojima je riječ mogu dovesti do nestale osobe. Vrijednost predmeta ne smije biti kriterijum za preduzimanje mjera traganja. Organ koji je naredio izdavanje potjernice ili objave dužan je da je odmah povuče kada se pronađe traženo lice ili predmet, ili kada nastupi zastarjelost krivičnog gonjenja ili izvršenja kazne, ili drugi razlozi zbog kojih potjernica ili objava nije više aktuelna. Potjernicu i objavu raspisuje nadležni

policijski organ koji određuje sud u svakom pojedinom slučaju, odnosno ustanova iz koje je pobjeglo lice sa izdržavanja kazne ili zavodske mjere. Ako je vjerovatno da se lice za kojim je izdata potjernica nalazi u inostranstvu, nadležna policijska agencija Bosne i Hercegovine može raspisati i međunarodnu potjernicu*. Naređenje potjernice u krivičnom postupku je fakultativno, dok je obavezno ako je lice pobjeglo sa izdržavanja kazne. Sud cijeni da li će narediti raspisivanje potjernice, te ako na bazi ocjene naredi njeno raspisivanje, ona se raspisuje, pa čak i međunarodna, i ako to sud nije tražio. Kao subjekti iniciranja potražne djelatnosti organa unutrašnjih poslova u Zakonu o krivičnom postupku navode se:

- sud pred kojim se vodi krivični postupak;
- rukovodilac ustanove u kojoj lice izdržava kaznu ili zavodsku mjeru u vezi s lišenjem slobode*;
- nadležno ministarstvo Bosne i Hercegovine.

Subjekti, inicijatori pokretanja potražne djelatnosti predviđeni Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija su:

- kazneno-popravna ustanova iz koje je pobjeglo pritvoreno lice ili lice koje se nalazilo na izdržavanju kazne ili zavodske mjere u vezi s lišenjem slobode;
- osnovni sud u sjedištu okružnog suda koji je izrekao presudu ili osnovni sud koji je donio odluku u prvom stepenu i koji je dužan da preduzme sve neophodne mjere za pronalaženje osuđenog i njegovo upućivanje na izdržavanje kazne zatvora;
- organ starateljstva, u slučajevima kada se sa izvršenjem zavodske mjere izrečene maloljetniku koji je u bjekstvu ne može početi ili nastaviti;
- sud koji je izrekao zavodsku mjeru upućivanja u vaspitno-popravni dom, kada se sa njenim izvršenjem ne može otpočeti zbog toga što se maloljetnik krije ili se nalazi u bjekstvu.

* Potražna djelatnost je na identičan način regulisana i Zakonom o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine; jedina razlika je u pogledu članova, odnosno njihovog rednog broja. S tim u vezi, prethodno navedeni članovi su: 445, 446, 447, 448. 449. Sadržaj ovih članova je u potpunosti isti kao i u ZKP-u Republike Srpske.

* Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srpske, "Službeni glasnik Republike Srpske br.117/2011.

U registru potjernica i objava koji izlazi svako tri mjeseca nalaze se sva lica za kojima se traga koja su poredana po abecednom redu. U njemu se nalaze samo osnovni podaci: prezime i ime lica, ime oca, datum rođenja, broj glasnika, tekući broj potjernice i uputa za postupanje, kao npr.: H-hapsiti, HO-hapsiti oprezno, SA-saopštiti adresu, P-privesti, Z-zadržati, K-kontrolisati (lice se nalazi pod pojačanim nadzorom) itd. Kada se utvrdi da se lice vodi u registru, opširniji podaci (ko potražuje lice, zbog čega i dr.) traže se u glasniku. U registar se unose nova lica za kojima se traga. Registar objava izlazi svako šest mjeseci. Potjernice i objave brišu se kada je:

- postignuta svrha radi koje su raspisane (npr. lice uhvaćeno ili utvrđena adresa, predmet pronađen i oduzet);
- nastupila zastara krivičnog gonjenja ili izvršenja sankcije, ili je
- nastupila okolnost zbog koje traganje nema više svrhe (npr. smrt lica i sl.).

4. ZAKLJUČAK

Na osnovu sprovednog istraživanja može se zaključiti da ispred Bosne i Hercegovine u međunarodnoj operativnoj policijskoj saradnji Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH zauzima veoma bitno strateško mjesto, kao centralna tačka prijema i distribucije operativnih informacija, čime je potvrđena naša opšta hipoteza. Potražna djelatnost u agencijama za sprovođenje zakona u BiH, među kojim potraga za licima i predmetima predstavlja nezamjenljiv dio policijskih ovlašćenja koji je neophodan u većoj mjeri implementirani na terenu uz korištenje kombinacija operativno tačkih mjera i radnji sa dokazno istražnim radnjama. Koliko je bitno otkriti i rasvijetliti krivično djelo i njegovog počinioca, toliko je potrebno da nakon završenog sudskog postupka osuđeno lice izdrži izrečenu pravosnažnu zatvorsku kaznu i time se oduži društvu za krivično djelo koje je počinio. Da bi se mogle preduzimati sve neophodne operativno taktičke mjere i radnje, moramo imati tačno izdefinisane i propisane procedure postupanja, kao i obučene i edukovane policijske službenike. Potrebno je da se kroz naučno nastavni proces kao i kroz iskustva policijskih agencija iz okruženja, obrazuju i specijalizuju policijski službenici u segmentu kriminalističkog operativnog istraživanja bjegunaca kao i nestanaka osoba, sa posebnim akcentom na kategoriju visoko rizičnih nestanaka. Pored profesionalnog neophodno je i životno iskustvo. Zbog potreba multidisciplinarnog pristupa važno je

angažovanja i drugih specijalista po linijama rada. Može se zaključiti da je potraga za licima i predmetima predstavlja nezamjenljiv dio policijskih ovlašćenja. Poznavajući činjenicu da za izvršenje krivičnih djela organizovanog kriminala, geografske granice ne predstavljaju barijeru, iz tih razloga međunarodna operativna saradnja i nesebična razmjena operativnih podataka između nadležnih policijskih tijela je veoma važan segment u sprečavanju, suzbijanju i suprotstavljanju djelovanju organizovanih kriminalnih grupa. Takođe, bitno je naglasiti da Međunarodna policijska operativna saradnja počinje na lokalnom nivou odnosno od policijske stanice, a završava se na međunarodnom nivou, te samo koordiniranom i profesionalnijom međunarodnom operativnom policijskom saradnjom, koristeći modele zajedničkih međunarodnih kriminalističkih istraga, novih operativnih metoda i informacionih tehnologija mogu se stvoriti mnogo efikasniji rezultati na polju suzbijanja i smanjenja stope međunarodnog kriminaliteta. Iz navedenog može se zaključiti da uspjeh u vršenju potražne djelatnosti zavisi od više faktora, kao što su:

- ❖ Blagovremeno raspisivanje potrage. Što je potraga starija, manja je šansa za uspjeh. Policijsko načelo brzine i operativnosti u ovoj djelatnosti je primarno načelo.
- ❖ Potpuna sinhronizacija rada svih učesnika prema nivoima (Potražna služba MUP-a u sjedištu - potražna služba policijskih uprava na nivou regije, kantona – rukovodstvo policijske stanice - vođe bezbjednosnih sektora - neposredni izvršioци koji operativno pokrivaju cjelokupno područje djelovanja).
- ❖ U narednom periodu a u cilju poboljšanja međunarodne operativno policijske saradnje bilo bi potrebno pojačati aktivnosti kako bi se uspostavila evidencija o kriminalističkim istragama, krivičnim postupcima, pravosnažnim presudama, zaplijeni i oduzimanju dobiti stečene krivičnim djelima u predmetima organizovanog međunarodnog kriminaliteta, tako što će se izmijeniti odredbe zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine koje se odnose na posebne istražne i dokazne radnje kako bi se uskladile sa međunarodnim standardima.
- ❖ Pojačati okvir za međunarodnu operativnu policijsku saradnju između agencija za sprovođenje zakona, kako bi se omogućilo uspostavljanje i formiranje specijalizovanih međunarodnih policijsko- istražnih timova

za rješavanje najsloženijih slučajeva organizovanog transnacionalnog kriminaliteta.

- ❖ Poboljšati blagovremeni pristupa bazama podataka i razmjenu informacija između agencija za sprovođenje zakona u BiH i tužilaštava, uz poštovanje procedura, uzajamna prava pristupa, kao i zaštitu ličnih i tajnih podataka.

Ukoliko bi se navedene mjere realizovale u praksi te neposredno primjenile od strane policijskih i drugih nadležnih subjekata, Bosna i Hercegovina bi na adekvatan način mogla odgovoriti izazovima u međunarodnoj operativnoj policijskoj saradnji, što je svako bio i jedan od ciljeva ovog naučnog rada.

LITERATURA

1. Aleksić, Ž., Milovanović, Z., 1991. *Kriminalistika*. Beograd.
2. Aleksić, Ž., Škulić, M., 2004. *Kriminalistika*. Beograd.
3. Aleksić, Ž., Škulić, M., 2009. *Kriminalistika*. Beograd.
4. Bogojević, D., 2010. *Godišnjak Pravnog fakulteta Banjaluka*. Banjaluka.
5. Korajlić N., 2008. *Kriminalistička metodika: udžbenik*. Sarajevo: Fakultet kriminalističkih nauka, Univerzitet u Sarajevu.
6. Korajlić N., 2011. *Kriminalistički praktikum*. 2. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Tešanj: Centar za kulturu i obrazovanje.
7. Korajlić N., Bojanić N., 2003. *Izvještaji ovlaštenih službenih osoba*. Četvrti Slovenski dnevi varstvoslovja, Bled, 5–7. juni, Slovenija,
8. Korajlić N., Muharremi D., 2011. *Heuristička kriminalistika: univerzitetski udžbenik*. Travnik: Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku.
9. Korajlić N., Selimić, M., 2015. *Kriminalistička taktika*. Visoka škola "CEPS - Centar za poslovne studije". Kiseljak.
10. Korajlić N., Šuperina M., Selimić, M., 2020. *Uvod u kriminalistiku na znanstvenim temeljima suprotstavljanja kriminalitetu*. Visoka škola "CEPS - Centar za poslovne studije". Kiseljak.
11. Korajlić, N. i saradnici, 2012. *Istraživanje krivičnih djela*. Sarajevo: Pravni fakultet, Univerzitet u Sarajevu.
12. Korajlić. N., Dautbegović, A., 2012. *Osnovi kriminalistike*. Travnik: Univerzitet u Travniku.
13. Krivokapić, V., 1987. *Kriminalistička taktika*. Beograd.
14. Krivokapić, V., Tarković, M., Simonović, B., 2003. *Kriminalistika – Taktika*. Beograd.
15. Liang, Hsi-Heuy., 1992. *The Rise of the Modern Police and the European State System*. New York: Cambridge University Press.
16. Masleša, R., 2001. *Teorije i sistemi sigurnosti*. Sarajevo: Magistrat.
17. Modly D., Korajlić N., 2002. *Kriminalistički rječnik*. Tešanj: Centar za kulturu i obrazovanje.
18. R. A. Wright., J.M. Miller., 1993. *The Encyclopedia of Criminology*, New York: Routledge. str. 795–798.
19. Selimić, M., 2014. *Saradnja policijskih i pravosudnih organa u državama članicama EU, kao i sa trećim državama*.

Univerzitet/Sveučilište Vitez i Asocijacija za informacione tehnologije, Edukator br. 2

20. <https://www.interpol.int/content./AG-2011-80-RES-07pdf>
21. http://www.dkpt.ba/Dokumenti/propisi_i_dokumenti_Zakoni.
22. <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-krivicnom-postupku-republike-srpske.html>
23. <https://fbihvlada.gov.ba/bosanski/zakoni/2009/zakoni/6bos.htm> >
24. <https://www.tuzilastvobih.gov.ba>
25. <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-izvršenju-krivicnih-sankcija-republike-srpske.html>.
26. http://www.dkpt.ba/Dokumenti/propisi_i_dokumenti.